

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ № 2
КАФЕДРА КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА
СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор НАВС
полковник поліції

Станіслав ГУСАРЄВ

_____ 202__ року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СУДОВО-ЕКСПЕРТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВОСУДДЯ В УКРАЇНІ

Статус дисципліни – вибіркова

Рівень вищої освіти – третій (освітньо-науковий)

Ступінь вищої освіти – для підготовки фахівців за
ступенем вищої освіти доктор філософії

Галузь знань 08 «Право»

Спеціальність 081 «Право» minor

Освітня програма – право

Форми здобуття вищої освіти – денна, заочна

Мова викладання – українська

Форма підсумкового контролю – екзамен

Київ – 202__ рік

Розробники:

Володимир ЮСУПОВ – професор кафедри криміналістичного забезпечення та судових експертиз навчально-наукового інституту № 2 Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, старший науковий співробітник

Євгенія СВОБОДА – професор кафедри криміналістичного забезпечення та судових експертиз навчально-наукового інституту № 2 Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри криміналістичного забезпечення та судових експертиз ННІ № 2 НАВС.

Протокол від __.__.202__ р. № ____

Завідувач кафедри криміналістичного
забезпечення та судових експерти

ННІ № 2 НАВС

кандидат юридичних наук

_____ **Володимир АТАМАНЧУК**

Схвалено науково-методичною радою НАВС

Протокол від __. ____ 202__ року № ____.

Голова науково-методичної ради

_____ **Станіслав ГУСАРЄВ**

1. Програма навчальної дисципліни

Програма вивчення навчальної дисципліни «Судово-експертне забезпечення правосуддя в Україні» розроблена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів ступеня вищої освіти доктор філософії за спеціальністю 081 Право.

Предмет навчальної дисципліни є теоретичні і праксеологічні засади судової експертології, правові, організаційні і методичні положення судової експертизи та проблеми судово-експертної діяльності.

Пререквізити: «Організація та методологія наукових досліджень», «Українська наукова мова», «Доктрина кримінального процесуального права України», «Адміністративне право та процес: доктринальні та практичні проблеми», «Цивільне право та процес: доктринальні та практичні проблеми»,.

Постреквізити: «Інновації в криміналістиці», «Сучасні світові правові процеси», «Конституційне процесуальне право», «Реалізація практики Європейського суду з прав людини у кримінальному провадженні».

Мета й основні завдання навчальної дисципліни.

Метою викладання навчальної дисципліни «Судово-експертне забезпечення правосуддя в Україні» є підготовка фахівців за спеціальністю «Право», які володіють теоретичними знаннями про судово-експертну діяльність, становлення, розвиток і зміст судової експертології, засвоєння особливостей призначення судових експертиз у різних видах юридичних процесів, методології експертних досліджень, а також набуття практичних навичок щодо оцінки і використання висновку експерта.

Основними завданнями вивчення дисципліни є

дослідити генезис судової експертології; сформувані поняття судової експертології як галузі знань, визначити її предмета завдань методів і системи; висвітлити судово-експертну діяльність як об'єкт вивчення судової експертології, а також роль і місце в правоохоронному і правозастосовчому процесах; розглянути видові і родові ознаки судової експертизи як форми використання спеціальних знань, дослідити методіку її проведення; визначити процесуальний статус суб'єктів судово-експертної діяльності, конкретизувати напрями взаємодії судово-експертних установ між собою та правоохоронних органами; здійснити аналіз міжнародного співробітництва у сфері судово-експертної діяльності.

Перелік компетентностей відповідно до освітньої програми:

інтегральна компетентність:

Здатність генерувати нові ідеї та пропозиції, розв'язувати комплексні проблеми, приймати організаційно-управлінські рішення у сфері професійної та/або дослідницько-інноваційної юридичної діяльності, застосовувати методологічний інструментарій наукової та педагогічної діяльності, а також здійснювати власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну для переосмислення наявних і формування нових цілісних правових знань і практичне значення для вдосконалення національної правової системи в умовах європейського та євроатлантичного курсу України.

загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність створювати, висловлювати чи реалізовувати нові ідей, методи і технології шляхом критичного та інноваційного мислення з урахуванням впливу раціональних та ірраціональних, об'єктивних і суб'єктивних факторів, а також можливих варіантів розвитку подій.

ЗК 2. Здатність вирішувати проблеми, досягаючи поставленої мети (цілей), через осмислення та розуміння змісту проблемної ситуації, її формулювання, планування та розв'язання, а також моніторинг одержаних результатів.

ЗК 3. Здатність до співпраці, командної роботи, поваги до думок і вчинків інших людей, адекватного сприйняття зауважень і пропозицій стосовно власної діяльності, конструктивного вирішення конфліктів, ефективного лідерства, прагнення досягти компромісу під час прийняття рішень, а також вміння підтримувати партнерські відносини.

ЗК 5. Здатність пізнати й сприйняти позитивний зарубіжний досвід з урахування поваги до різноманітностей, активної толерантності, полілогу культур і плюралізму проявів і вимірів суспільної дійсності, а також на засадах збереження та розвитку національної своєрідності.

ЗК 6. Здатність знаходити, перевіряти та систематизувати інформацію, використовувати різні види джерел останньої, переконливо формулювати в усній і письмовій формах аргументи відповідно до контексту певного дискурсу.

ЗК 7. Здатність ефективно використовувати державну, рідну та іноземні мови в певних соціальних і культурних контекстах, розширювати словниковий запас, знання функціональної граматики різних мов та усвідомлювати основні види словесної комунікації з урахуванням культурного різноманіття, поваги до індивідуальних мовних особливостей кожної людини.

спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СК 5. Здатність аналізувати, зіставляти та узагальнювати інформацію з огляду на різні наукові погляди, інтерпретувати отримані результати наукової діяльності правової та суміжних з нею галузей знань засобами державної мови, володіти культурою усного та писемного мовлення через розуміння природи наукової мови, а також застосування її у процесі наукової та фахової комунікації в аспекті різножанрової інтерпретації.

СК 14. Здатність розуміти механізм правового регулювання судово-експертної діяльності, моделювати варіанти призначення судових експертиз, використовуючи їх сучасні можливості, а також фахово оцінювати обґрунтованість, повноту, достовірність і допустимість висновку експерта.

СК 15. Здатність виявляти, аналізувати, професійно пояснювати та обґрунтовувати причинно-наслідкові зв'язки між правовими явищами, подіями, об'єктами і процесами та досліджувати закономірності їх розвитку й перебігу з використанням інноваційних підходів і технологій.

Програмні результати навчання:

ПРН 5. Уміти спілкуватися державною мовою у професійній і науковій діяльності з огляду на види, жанри та засоби української наукової мови (в усній

і писемній форм), а також монологічне, діалогічне та полілогічне мовлення, застосовувати знання української наукової мови для забезпечення ефективної професійної комунікації, а також володіти культурою мови та мовним етикетом.

ПРН 14. Демонструвати навички застосування теоретичних знань для вибору судової експертизи, аналізувати можливості судових експертиз для доказування у справі, визначати можливість застосування висновку експерта у правозастосовній діяльності.

ПРН 15. Розкривати загальні та специфічні закономірності існування правових явищ та їх відображення в об'єктивній дійсності на підставі інноваційних підходів і технологій з метою використання у професійній, науковій і науково-педагогічній діяльності.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі вищої освіти повинні:

знати:

історичні та методологічні основи теорії судової експертизи;
основні теоретичні відомості про судово-експертну діяльність та її правові, організаційні та методологічні основи;

поняття, види та форми використання спеціальних знань у кримінальному провадженні;

правові, організаційні та методологічні основи судових експертиз;
поняття, види суб'єктів судово-експертної діяльності;
освітні і професійні вимоги до суб'єктів судово-експертної діяльності;
права, обов'язки та відповідальність судового експерта;
систему, структуру, функції та завдання Державних спеціалізованих експертних установ України;

правові, організаційні засади взаємодії та координації діяльності експертних установ України;

поняття, правові засади, завдання, форми міжнародного співробітництва у галузі судової експертизи.

вміти:

застосовувати у науково-дослідній і практичній діяльності знання з теорії судової експертизи;

розрізняти класи, роди, види та підвиди судових експертиз;
вирішувати завдання, які стоять перед державними судово-експертними установами;

визначати процесуальний статус суб'єктів судово-експертної діяльності;
конкретизувати напрями взаємодії судово-експертних установ між собою та правоохоронних органами;

здійснювати аналіз міжнародного співробітництва у сфері судово-експертної діяльності.

виявляти, аналізувати, професійно пояснювати та обґрунтовувати причинно-наслідкові зв'язки між правовими явищами, подіями, об'єктами і

процесами та досліджувати закономірності їх розвитку й перебігу з використанням інноваційних підходів і технологій;

розуміти механізм правового регулювання судово-експертної діяльності;
 моделювати варіанти призначення судових експертиз, використовуючи їх сучасні можливості;

фахово оцінювати обґрунтованість, повноту, достовірність і допустимість висновку експерта.

2. Структура навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни			
	денна форма здобуття вищої освіти		заочна форма здобуття вищої освіти	
	д/б	ксф	д/б	ксф
Кількість кредитів ECTS– 3	Рік підготовки			
	2-й	2-й	2-й	2-й
	Семестр			
	3-й	3-й	3-й	3-й
Загальна кількість годин – 90	Лекції			
	10 год.	10 год.	10 год.	10 год.
	Семінарські			
	10 год.	10 год.	10 год.	10 год.
	Практичні			
	10 год.	10 год.	10 год.	10 год.
	Самостійна робота			
	30 год.	30 год.	30 год.	30 год.
Вид контролю				
екзамен				

3. Тематичний план (д/б)

Назви тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		л	сем	п.	с.р.		л	сем.	п.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Тема 1. Судова експертологія як галузь наукових	18	2	2	0	14	18	2	2	0	14
Тема 2. Судово-експертна діяльність в Україні знань	18	2	2	0	14	18	2	2	0	14
Тема 3. Використання спеціальних знань у юридичних процесах	20	2	2	6	10	20	2	2	6	10
Тема 4. Порядок призначення та проведення судової експертизи	18	2	2	4	10	18	2	2	4	10
Тема 5. Зміст міжнародного співробітництва у сфері судово-експертної діяльності	16	2	2		12	14	2	2		12
Усього годин з дисципліни	90	10	10	10	60	90	10	10	10	60

Тематичний план (к/сф)

Назви тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		л	сем	п.	с.р.		л	сем.	п.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Тема 1. Судова експертологія як галузь наукових	18	2	2	0	14	18	2	2	0	14
Тема 2. Судово-експертна діяльність в Україні знань	18	2	2	0	14	18	2	2	0	14
Тема 3. Використання спеціальних знань у юридичних процесах	20	2	2	6	10	20	2	2	6	10
Тема 4. Порядок призначення та проведення судової експертизи	18	2	2	4	10	18	2	2	4	10
Тема 5. Зміст міжнародного співробітництва у сфері судово-експертної діяльності	16	2	2		12	14	2	2		12
Усього годин з дисципліни	90	10	10	10	60	90	10	10	10	60

4. Плани навчальних занять за видами

Тема 1. Судова експертологія як галузь наукових знань

лекційне заняття – 2 години

1. Етапи становлення та розвитку судової експертології.
2. Предмет і структура судової експертології, її поняття та завдання. Сучасні наукові дослідження у галузі судової експертології.
3. Понятійно-термінологічний апарат судової експертології.

семінарське заняття – 2 години

1. Становлення судової експертології як науки.
2. Поняття, структура, об'єкт і предмет судової експертології.
3. Місце судової експертології у системі юридичних наук.
4. Мова і термінологічний апарат судової експертології.

Тема 2. Судово-експертна діяльність в Україні

лекційне заняття – 2 години

1. Поняття та сутність судово-експертної діяльності; її мета, завдання, суб'єкт, соціально-економічна обумовленість.
2. Правові та організаційні основи судово-експертної діяльності. Зміст, принципи і механізм судово-експертної діяльності.
3. Місце і роль судово-експертної діяльності у правозастосовному процесі.

семінарське заняття – 2 години

1. Судово-експертна діяльність: поняття, зміст, загальна характеристика.
2. Принципи судово-експертної діяльності: поняття, види, зміст, характеристика.
3. Судово-експертна діяльність і зв'язок з правоохоронною діяльністю.

Тема 3. Використання спеціальних знань у юридичних процесах

лекційне заняття – 2 години

1. Історія використання спеціальних знань при здійсненні правосуддя і основні етапи періодизації. Види спеціальних знань та їх нормативна регламентація.

2. Поняття та сутність судової експертизи як основної форми використання спеціальних знань. Предмет, об'єкти, завдання судової експертизи.

3. Класифікація судових експертиз та їх можливості.

4. Залучення спеціаліста в провадження у справі.

семінарське заняття – 2 години

1. Судова експертиза: історичні, гносеологічні, процесуальні аспекти; її основні ознаки.

2. Місце судової експертизи в змагальному процесі:

2.1. Судова експертиза у кримінальному процесуальному праві.

2.2. Судова експертиза у цивільному процесуальному праві.

2.3. Судова експертиза в адміністративному праві і процесі.

2.4. Судова експертиза у господарському процесуальному праві.

практичне заняття – 6 години

З метою формування у здобувачів розуміння механізму правового регулювання судово-експертної діяльності, аналізу можливостей судових експертиз для доказування у справі, можливостей застосування висновку експерта у правозастосовній діяльності передбачено виїзне заняття – на базі судово-експертної установи (за домовленістю згідно з укладеними договорами про співпрацю Київського НДЕКЦ МВС України або ДНДЕКЦ МВС України).

Тема 4. Порядок призначення та проведення судової експертизи

лекційне заняття – 2 години

1. Призначення судової експертизи у кримінальному, цивільному, адміністративному, господарському процесах.

2. Порядок проведення судової експертизи. Підстави для проведення судової експертизи. Висновок експерта.

3. Поняття експертної методики, її сутність і структура.

семінарське заняття – 2 години

1. Порядок призначення судових експертиз. Випадки обов'язкового призначення судової експертизи в різних видах судочинства. Призначення повторної, додаткової, комісійної і комплексної експертиз.

2. Проведення судової експертизи: підстави, порядок, вибір методики судової експертизи. Види висновків експерта та їх оцінка.

3. Положення законів України «Про Конституційний Суд України», «Про виконавче провадження» щодо використання спеціальних знань і проведення судової експертизи.

4. Процесуальний порядок залучення експерта стороною захисту.

1. Розгляд теоретичних питань:

1.1. норми Кримінального процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України, Кодексу України про адміністративні правопорушення і Господарського процесуального кодексу України про підстави, порядок, умови проведення судових експертиз;

1.2. поняття та сутність судової експертизи: родові та видові ознаки;

1.3. система судових експертиз: підстави класифікації, теоретичне та практичне знання класифікації;

1.4. правовий статус судового експерта;

1.5. антикорупційна експертиза, співставлення її із судовими експертизами, сучасні підходи науковців до місця антикорупційної експертизи у правозастосовному процесі.

2. Практична складова:

2.1. аналіз нормативно-правових актів, які регламентують судово-експертну діяльність шляхом порівняння нормативного порівняння суб'єктів судово-експертної діяльності;

2.2. вивчити питання судово-експертної діяльності вітчизняних експертних установ різних відомств, відповідний зарубіжний досвід та зробити порівняльний аналіз;

2.3. проаналізувати висновки експертів у кримінальному, адміністративному провадженні, цивільних і адміністративних справах:

– провести висновок експерта як особи, яка буде його використовувати у провадженні;

– спробувати, за можливістю, виявити у висновку експерта експертні помилки;

– за виданими висновками експерта провести класифікацію судової експертизи, віднісши її до класу, роду, виду та підвиду;

– здійснити аналіз висновків правових експертиз щодо наукового доктринального тлумачення правових норм.

Тема 5. Зміст міжнародного співробітництва у сфері судово-експертної діяльності

1. Поняття, правові засади, завдання, форми міжнародного співробітництва у сфері судово-експертної діяльності.

2. Суб'єкти міжнародного співробітництва у сфері судово-експертної діяльності.

3. Особливості співробітництва окремих вітчизняних судово-експертних установ з міжнародними експертними закладами.

4. Проведення судової експертизи за дорученням відповідного органу чи особи іншої держави. Залучення фахівців з інших держав для спільного проведення судових експертиз.

семінарське заняття – 2 години

1. Правові засади міжнародного співробітництва у сфері судово-експертної діяльності.

2. Рівні, напрями, форми міжнародного співробітництва у сфері судово-експертної діяльності.

3. Міжнародні професійні об'єднання судових експертів.

4. Особливості міжнародного співробітництва Експертної служби МВС України.

5. Завдання для самостійної роботи

Самостійна робота передбачає пошук та опрацювання рекомендованої літератури, підготовку аналітичних оглядів, наукових доповідей, виконання завдань, спрямованих на розвиток самостійності та ініціативності, а також наукових повідомлень при підготовці до участі в конференціях тощо.

До завдань для самостійної роботи у формі тестового контролю здобувачі вищої освіти можуть отримати доступ на сайті НАВС у розділі «Дистанційні курси» за посиланням: [https:// dn.naiu.kiev.ua/course/view.php?id=501](https://dn.naiu.kiev.ua/course/view.php?id=501) за допомогою індивідуального логіну і пароллю.

Тема 1. Судова експертологія як галузь наукових знань.

Теми наукових повідомлень:

1. Сутність і генеза судової експертології.
2. Диференціація та інтеграція наукового знання у судовій експертології.
3. Експертна профілактика і прогнозування у судовій експертології.
4. Умови, що сприяли виникненню судової експертології, як нової галузі знань.

Тема 2. Судово-експертна діяльність в Україні.

Теми наукових повідомлень:

1. Логічні основи судово-експертної діяльності.
2. Психологічні основи судово-експертної діяльності.
3. Техніко-криміналістичне забезпечення судово-експертної діяльності.
4. Інформаційне-довідкове забезпечення судово-експертної діяльності.

Тема 3. Використання спеціальних знань у юридичних процесах.

Теми наукових повідомлень:

1. Спеціальні знання як ознака судової експертизи.
2. Судові експертизи у змагальному процесі.

3. Зміст судової експертизи в справах про адміністративні правопорушення.

4. Експертні процедури у різних видах судочинства: порівняльна характеристика.

Тема 4. Порядок призначення та проведення судової експертизи

Теми наукових повідомлень:

1. Джерела, фактори і шляхи формування експертних методик.
2. Стадії експертного дослідження.
3. Проблеми використання методик експертного дослідження, оцінка і використання отриманих результатів.
4. Критерії оцінювання методик проведення судових експертиз.

Тема 5. Зміст міжнародного співробітництва у сфері судово-експертної діяльності

Теми наукових повідомлень:

1. Правові засади міжнародного співробітництва у сфері судово-експертної діяльності.
2. Надання міжнародної правової допомоги у формі проведення судової експертизи.
3. Особливості міжнародного співробітництва підрозділів Експертної служби МВС України.
4. Членство ДНДЕКЦ МВС України у Європейській Мережі судово-експертних установ.

6. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання непередбачені індивідуальним навчальним планом та індивідуальним планом наукової роботи здобувача ступеня доктора філософії.

7. Методи навчання та контролю

Методи навчання:

1. Словесні, наочні та практичні методи.
2. Пояснювально-ілюстративний (інформаційно-рецептивний) метод.
3. Репродуктивний метод.
4. Частково-пошуковий метод.
5. Дослідницький метод.

Методи контролю:

1. Опитування (індивідуальне опитування; фронтальне опитування).
2. Написання контрольних робіт на семінарських заняттях.
3. Реферативне повідомлення.
4. Проведення тестового контролю.
5. Проведення контролю.

6. Складання екзамену.

8. Форми та методи контролю, критерії оцінювання результатів навчання

Поточний контроль – усний (у вигляді індивідуального або групового опитування, аналізу ділових ситуацій) або письмовий (у вигляді контрольної роботи, тестів). Форми поточного контролю з кожної теми визначає викладач.

Підсумковий контроль проводиться у формі екзамену після закінчення вивчення навчальної дисципліни. Структура білета передбачає два теоретичні питання та ситуаційне завдання.

Методи контролю. Поточний контроль здійснюється шляхом оцінювання усних відповідей щодо проблем для обговорення, передбачених планом семінарських занять, а також шляхом: проведення експрес-опитувань, тестування, підготовки доповідей і рефератів. При оцінюванні враховується глибина теоретичних знань здобувачів і вміння застосовувати їх на практиці.

Критерії оцінювання результатів навчання

Основними критеріями, що характеризують рівень компетентності здобувача вищої освіти при оцінюванні результатів поточного та підсумкового контролів, є такі:

- виконання всіх видів навчальної роботи, що передбачені робочою програмою навчальної дисципліни;
- глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься в основних та додаткових рекомендованих нормативних та доктринальних джерелах;
- вміння аналізувати явища, що вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку;
- характер відповідей на поставлені питання (чіткість, лаконічність, логічність, послідовність тощо);
- вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних ситуаційних завдань;
- вміння аналізувати достовірність одержаних результатів.

Розподіл балів, що присвоюються здобувачеві

Аудиторна робота (поточне накопичення балів)					Підсумковий контроль	Підсумкова кількість балів
<i>max 60%</i>					<i>max 40%</i>	<i>max 100%</i>
Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4	Тема 5	екзамен	
10	10	15	15	10	40	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	відмінно	A	відмінне виконання
85-89	добре	B	вище від середнього рівня
75-84		C	загалом хороша робота
66-74	задовільно	D	непогано
60-65		E	виконання відповідає мінімальним критеріям
35-59	незадовільно	Fx	необхідне перескладання
1-34		F	необхідне повторне вивчення курсу

9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає дисципліна та з урахуванням дистанційного навчання

Програмне забезпечення.

Під час проведення занять в очному (offline) режимі використовуються наступні засоби програмного забезпечення:

- інтерактивні, мультимедійні проектори, комп'ютери, ноутбуки, планшети, інтерактивна дошка.

Під час проведення занять в змішаному (blended) режимі використовуються наступні засоби програмного забезпечення:

- доступ до дистанційних навчальних курсів дисциплін на офіційному вебпорталі НАВС через мережу Інтернет (на платформах Moodle (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment).

Під час проведення занять без очної складової в дистанційному режимі (on-line) за вибором викладача використовується:

- програмне забезпечення через мережу Інтернет – платформа Zoom, середовище Moodle (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment), Соціальні мережі та Telegram.

10. Перелік питань/завдань для підсумкового контролю з навчальної дисципліни

1. Становлення судової експертології.
2. Поняття судової експертизи як основної форми використання спеціальних знань.
3. Функції судової експертології та їх практичне призначення.
4. Мова судової експертології.
5. Правові основи судово-експертної діяльності.
6. Критерії оцінювання методик проведення судових експертиз.

7. Судово-експертна діяльність як об'єкт теорії судової експертизи.
8. Етапи залучення експерта для проведення судової експертизи.
9. Правила оформлення висновку експерта, висновку експертного дослідження.
10. Організаційні основи судово-експертної діяльності.
11. Характеристика форм взаємодії судово-експертних установ з правоохоронними органами.
12. Висновок експерта як самостійне джерело доказу.
13. Методологічні основи судово-експертної діяльності.
14. Поняття компетенції судового експерта.
15. Судова експертиза у кримінальному процесуальному праві.
16. Предмет судової експертології експертизи.
17. Поняття спеціальних знань у кримінальному процесі.
18. Поняття судово-експертної установи.
19. Принципи здійснення судово-експертної діяльності.
20. Поняття компетентності судового експерта.
21. Етапи розвитку судової експертології.
22. Форми використання спеціальних знань у юридичних процесах.
23. Види експертних методик та їх характеристика.
24. Права судового експерта.
25. Види спеціальних знань, які передбаченні у законодавстві України
26. Відповідальність судового експерта.
27. Правила оформлення ілюстративного матеріалу.
28. Зміст судової експертології.
29. Особи, які не можуть бути професійними судовими експертами.
30. Характеристика прогностичної функції експертної методики.
31. Умови, що сприяли виникненню судової експертології.
32. Судова експертиза у цивільному процесуальному праві.
33. Загальні положення Закону України «Про судову експертизу» від 24.02.1994 року.
34. Поняття експертної методики.
35. Система державних спеціалізованих судово-експертних установ України.
36. Класифікація судових експертиз.
37. Суб'єкти, які здійснюють судово-експертну діяльність.
38. Завдання та функції Експертної служби МВС України.
39. Структура експертної методики, характеристика її складових частин.
40. Поняття взаємодії судово-експертних установ.
41. Судова експертиза в адміністративному провадженні.
42. Форми міжнародного співробітництва у сфері судово-експертної діяльності.
43. Передумови взаємодії судово-експертних установ між собою.
44. Судова експертиза у господарському процесі.
45. Стадії експертного дослідження та їх загальна характеристика.

46. Поняття предмета та об'єкта судової експертизи як ознак, які їх характеризують.
47. Структура висновку експерта.
48. Поняття та види експертних помилок.
49. Принципи здійснення взаємодії судово-експертних установ.
50. Зміст судово-експертної діяльності.
51. Категорії судових, експертів які залучаються у кримінальне провадження
52. Поняття та ознаки антикорупційної експертизи.
53. Надання правової допомоги правоохоронним органам іноземної держави у формі судової експертизи.
54. Обставини обов'язкового призначення судової експертизи у кримінальному провадженні.
55. Підстави класифікації судових експертиз.
56. Загальна характеристика принципу незалежності судово-експертної діяльності.
57. Організація прийому, реєстрація матеріалів наданих для експертного провадження та їх передача виконавцю.
58. Функції експертних методик та їх взаємозв'язок.
59. Особи, які не можуть бути залучені в якості судового експерта в кримінальне провадження.
60. Експертний алгоритм, експертна методика, експертна технологія: порівняльний аналіз.
61. Цілеспрямована функція експертної методики.
62. Судова експертиза у діяльності Міжнародного Комітету Червоного хреста.
63. Прагматична функція експертної методики.
64. Судова експертиза у Європейському суді з прав людини.
65. Види висновку експерта.
66. Оцінка висновку експерта.
67. Використання висновку експерта.
68. Ініціатива у призначенні судової експертизи.
69. Юридичне значення ймовірного висновку експерта.
70. Судовий експерт як суб'єкт судово-експертної діяльності.
71. Загальна характеристика порівняльної стадії експертного дослідження.
72. Судова експертиза під час розслідування незаконних, самовільних і масових страт, застосування тортур.
73. Організація видачі або направлення ініціатором призначення судової експертизи результатів експертного провадження.
74. Загальна характеристика попередньої стадії експертного дослідження.
75. Гарантії незалежності судового експерта.
76. Основні ознаки судової експертизи.
77. Організація проведення судових експертиз та експертних дослідження в підрозділах Експертної служби МВС України.
78. Загальна характеристика роздільної стадії експертного дослідження.

79. Проведення судових експертиз та експертних досліджень в підрозділах Експертної служби МВС України.
80. Система методів та теорії судової експертизи.
81. Види спеціальних знань.
82. Обставини, які обумовлюють використання спеціальних знань в юридичному процесі.
83. Управляюча функція експертної методики.
84. Мета використання спеціальних знань у юридичному процесі.
85. Посвідчуюча функція експертної методики.
86. Експертні задачі, поняття та види.
87. Інформаційні процесу в експертній діяльності.
88. Системоутворююча функція експертної методики.
89. Загальні положення оцінки висновку експерта.
90. Класифікація криміналістичних експертиз.
91. Пізнавальна функція експертної методики.
92. Положення про судову експертизу у Законі України «Про виконавче провадження».
93. Види судових експертиз, за якими присвоюється кваліфікація судового експерта працівникам Експертної служби МВС України.

11. Рекомендована література

Основна

1. Конституція України: Закон України від 28 червн. 1996 р. № 254к/96-ВР (станом на 15 берез. 2021 р.). URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2 т. / О. М. Бандурка, Є. М. Блажівський, Є. П. Бурдаль та ін. ; за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова. Харків: Право, 2012. 768 с.
3. Про захист прав людини і основоположних свобод: Конвенція Ради Європи від 04.11.1950 (в ред. від 01.06.2010) (зі змінами та доповненнями, внесеними Протоколом № 11 від 11 травня 1994 року, Протоколом № 14 від 13 травня 2004 року). URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
4. Про Державне бюро розслідувань: Закон України від 12 листоп. 2015 р. № 794-VIII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/794-19>.
5. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів: Закон України від 23 груд. 1993 р. № 3781-XII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3781-12>.
6. Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві: Закон України від 23 груд. 1993 р. № 3782-XII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3782-12>.
7. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05 липня 2012 року. *Відомості Верховної Ради*, 2013, № 27, ст. 282.

8. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40-41. Ст. 379.
9. Про здійснення правосуддя та кримінального провадження у зв'язку з проведенням антитерористичної операції: Закон України від 12 серп. 2014 р. № 1632-VII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1632-18>.
10. Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів: Закон України від 10 листопада. 2015 р. № 772-VII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/772-19>.
11. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14 жовтня. 2014 р. № 1698-VII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1698-18>.
12. Про судову експертизу: Закон України від 25 лют. 1994 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>.
13. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 13 грудня 1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>.
14. Про наукову і науково-технічну експертизу: Закон України від 10 лютого 1995 р. № 51/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/51/95-%D0%B2%D1%80#Text>.
15. Про День судового експерта: Указ Президента України від 10 червня 2009 р. № 424/2009.
16. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 878.
17. Про затвердження Положення про Національну поліцію: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 877.
18. Про утворення Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України: Постанова Кабінету Міністрів України від 06 травня 1998 р. № 617.
19. Про затвердження Порядку атестації та державної реєстрації методик проведення судових експертиз: Постанова Кабінету Міністрів України від 02 липня 2008 р. № 595.
20. Про судову експертизу в кримінальних і цивільних справах: Постанова Пленуму Верховного суду України від 30 травня 1997 р. № 8.
21. Про затвердження Положення про Експертну службу Міністерства внутрішніх справ України: наказ МВС України від 06 листопада 2015 р. № 1343.
22. Про затвердження Положення про Державний науково-дослідний експертно-криміналістичний центр та територіальні науково-дослідні експертно-криміналістичні центри МВС України: наказ МВС України від 31 січня 2017 р. № 77.
23. Про вдосконалення Порядку обліку атестованих судових експертів Експертної служби МВС України: наказ МВС України від 15 червня 2011 р. № 333.

24. Про затвердження Положення про Експертно-кваліфікаційну комісію МВС та атестацію судових експертів Експертної служби МВС: наказ МВС України від 08 лютого 2017 р. № 102.

25. Про внесення змін та доповнень до Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 08 жовтня 1998 р. № 53/5: наказ Міністерства юстиції України від 26 грудня 2012 р. № 1950/5.

26. Про затвердження Порядку ведення Реєстру методик проведення судових експертиз: наказ Міністерства юстиції України від 02 жовтня 2008 р. № 1666/5.

27. Інструкція про порядок проведення судових експертиз та експертних досліджень паспортних документів Головним експертно-криміналістичним центром Державної прикордонної служби України: наказ МВС України від 18 листоп. 2013 р. № 1109. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z2086-13>.

28. Інструкція про порядок створення та організації діяльності слідчих груп та слідчо-оперативних груп: наказ МВС України від 20 жовт. 2014 р. № 1107. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1618-14>.

29. Інструкція про участь співробітників та працівників Українського науково-дослідного інституту спеціальної техніки та судових експертиз Служби безпеки України як спеціалістів в кримінальному провадженні: наказ Центрального управління Служби безпеки України 19 березня. 2016 р. № 138. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0564-16>.

30. Про затвердження Інструкції по особливості здійснення судово-експертної діяльності атестованими судовими експертами, що не працюють у державних спеціалізованих експертних установах: наказ Міністерства юстиції України від 24 грудня 2003 р. № 170/5.

31. Інструкція з організації проведення та оформлення експертних проваджень у підрозділах Експертної служби МВС України: наказ МВС України від 17 лип. 2017 р. № 591.

32. Про затвердження Інструкції про порядок функціонування дактилоскопічного обліку Експертної служби МВС України: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 11 верес. 2001 р. № 785.

33. Про затвердження Інструкції з організації функціонування криміналістичних обліків Експертної служби МВС: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 10 верес. 2009 р. № 390.

34. Про вдосконалення порядку обліку атестованих судових експертів Експертної служби МВС України: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 15 черв. 2011 р. № 333.

35. Про затвердження Інструкції про порядок проведення криміналістичних досліджень транспортних засобів і реєстраційних документів,

що їх супроводжують, працівниками Експертної служби МВС України: наказ МВС України від 31 трав. 2013 р. № 537.

36. Авторське право та авторознавча лінгвістична експертиза у цифрову добу: монографія / О. І. Харитонова, Н. І. Клименко, Є. О. Харитонов, Г. О. Ульянова, Г. І. Григорянц ; за ред. О. І. Харитонової, Н. І. Клименко. Одеса: Фенікс, 2017. 270 с.

37. Арешонков В. В. Техніко-криміналістичні дослідження у розслідуванні злочинів: монографія. Київ: ФОП Маслаков, 2020. 468 с.

38. Дудаш Т. І. Практика Європейського суду з прав людини: навч. посіб. Київ: Алерта, 2016. 488 с.

39. Експертизи в судочинстві України: наук.-практ. посіб. /за заг. ред. В. Г. Гончаренка, І. В. Гори. Київ: Юрінком Інтер, 2017. 504 с.

40. Інноваційне обладнання, пристрої для експертно-криміналістичних досліджень та окремі процесуальні питання проведення судових експертиз: монографія / В.М. Атаманчук, А.Л. Ганзюк, А.І. Гордєєв, К.М. Ковальов, Ю. О. Пілюков, Ю.В. Циганюк. Хмельницький: ТОВ «ХЦНТІ», 2020. 229 с.

41. Іщенко А. В. Методологічні проблеми криміналістичних наукових досліджень: монографія ; за редакцією І. П. Красюка. Київ: Національна академія внутрішніх справ України, 2003. 359 с.

42. Київський науково-дослідний інститут судових експертиз: етапи становлення, розвитку та сучасні напрями діяльності: наукове видання. Н. І. Клименко, О. О. Садченко, Г. М. Янкович та ін. Київ, 2014. 210 с.

43. Клименко Н. І. Загальна теорія судової експертології : монографія / [Н. І. Клименко ; ДонДУУ]. Тернопіль: Вид-во «Крок», 2018. 262 с.

44. Коропецька С. О. Відібрання зразків біологічного походження на стадії досудового розслідування: методичні рекомендації. Івано-Франківськ: Голіней О.М., 2016. 48 с.

45. Криміналістика та судова експертологія: наука, навчання, практика: матеріали 14 міжнар. Конгресу, м. Одеса, 13-15 вересня. У 2-х т. Т. 1. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 460 с.

46. Криміналістика та судова експертологія: наука, навчання, практика: матеріали 14 міжнар. Конгресу, м. Одеса, 13-15 вересня. У 2-х т. Т. 2. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 544 с.

47. Криміналістика у питаннях та відповідях: навчальний посібник [Текст] / [А.В. Іщенко, В.В. Пясковський, А.В. Самодін, Ю.М. Черноус та ін.]. Київ: ТОВ «Видавництво «Центр учбової літератури», 2016. 118 с.

48. Криміналістика: підручник [Текст] В. В. Пясковський, Ю. М. Черноус, А. В. Іщенко та ін. Київ: «Центр учбової літератури», 2015. 544 с.

49. Криміналістика. Академічний курс: підручник [Текст] / Т. В. Варфоломеєва, В. Г. Гончаренко, В. І. Бояров та ін. Київ: Юрінком Інтер, 2011. 495 с.

50. Криміналістика: питання і відповіді: навч. посіб. для студ. ВНЗ [Текст] А. В. Кофанов, О. Л. Кобилянський, Я. В. Кузьмічов та ін. Київ: ЦУЛ, 2011. 276 с.
51. Криміналістичне забезпечення розкриття і розслідування злочинів: курс лекцій / авт. кол.: В. К. Весельський, А. В. Іщенко, В. С. Кузьмічов, Д. Б. Сергєєва, Ю. М. Чорноус. Київ., 2011. 177 с.
52. Криміналістичні засоби та методи розкриття та розслідування кримінальних правопорушень: підручник / авт. кол.: О. М. Цільмак, О. Є. Користін, О. С. Шаптала, Д. В. Талалай. Одеса, 2016. 301 с.
53. Кримінальний процес: альбом схем (загальна та особлива частини) [текст] навч. посіб. 2-ге видання, виправлене та доповнене. [Л. Д. Удалова, В. В. Рожнова, Д. П. Письменний та ін.]. Київ: «Центр учбової літератури», 2016. 406 с.
54. Кузьмічов В. С. Криміналістика: навч. посібник / за загальною редакцією В. Г. Гончаренка та Є. М. Мойсєєв. Київ: Юрінком Інтер, 2001. 368 с.
55. Лисиченко В. К. Использование данных естественных и технических наук в следственной и судебной практике: учеб. пособие. Київ, 1979. 88 с.
56. Мазниченко Ю. О. Інформаційні технології в експертній практиці: навч.-практич. посібник. Київ: Київський нац. ун-т внутр. справ, 2007. 152 с.
57. Навчально-методичний посібник для самостійної роботи та практичних занять і словник термінів з навчальної дисципліни «Криміналістика» [Текст] В. Ю. Шепітько та ін. Харків: Право, 2013. 168 с.
58. Основи судової експертизи: навчальний посібник для фахівців, які мають намір отримати або підтвердити кваліфікацію судового експерта / авт.-уклад.: Л. М. Головченко, А. І. Лозовий, Е. Б. Сімакова-Єфремян та ін. Харків: Право, 2016. 928 с.
59. Особливості збирання у досудовому провадженні біологічних слідів людини: метод. рек. / [Я. В. Фурман, В. В. Юсупов, Л. Т. Котляренко, Р. С. Дмитрук]. Київ : НАВС, 2016. 44 с.
60. Печніков В. С. Є така служба ... : / В. С. Печніков; за ред. І. П. Красюка. Київ: Національна академія прокуратури України, 2017. Т. 1. Ч. 2. 662 с.
61. Пиріг І. В. Теоретико-прикладні проблеми експертного забезпечення досудового розслідування: монографія. Дніпропетровськ: «Ліра ЛТД», 2015. 430 с.
62. Полянська Г. С. Криміналістична діагностика у розкритті та розслідуванні злочинів: монографія. Кривий Ріг, 2015. 197 с.
63. Призначення судових експертиз під час неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності [Текст] : метод. рек. / [Охріменко С.С., Юсупов В.В., Приходько Ю.П., Самодін А.В. та ін.]. Київ: НАц. акад. внутр. справ, 2016. 42 с.
64. Романюк Б. В. Сучасні теоретичні та правові проблеми використання спеціальних знань у досудовому слідстві: монографія. Київ: Національна академія внутрішніх справ України, 2002. 196 с.

65. Садченко О. О. Експертиза у правозастосовному процесі: збірник нормативних актів. Київ : 2013. 265 с.
66. Салтевський М. В. Криміналістика (у сучасному викладі) : підручник Київ : Кондор, 2005. 588 с.
67. Сегай М. Я. Методология судебной идентификации. М. Я. Сегай. Киев: Изд. РИО МВД УССР, 1970. 308 с.
68. Слідчі (розшукові) дії у кримінальному провадженні [навч. наоч. посіб. у схемах і таблицях] : О. А. Осауленко, А. В. Самодін, Г. М. Степанова та ін. Київ: «Центр учбової літератури», 2015. 140 с.
69. Столітній шлях судової експертизи в Україні (1918–2018 рр.): монографія / [авт.-укл.: О. М. Ключев, О. П. Угровецький, Е. Б. Сімакова-Єфремян та ін. ; за ред. О. М. Ключева]. Харків : Золоті сторінки, 2018. 336 с.
70. Судова експертиза в кримінальному процесі : навч.-практ. посібник / О. О. Садченко, Н. Д. Кулінич, С. М. Соловей, О. В. Шевченко. Київ: 2013. 233 с.
71. Судові експертизи в Україні: збірник нормативних актів. Київ: Юрінком Інтер, 2002. 416 с.
72. Судові експертизи у процесуальному праві України: навч. посіб. / за заг. ред. О. Г. Рувіна. Київ: Видавництво Ліра-К, 2019. 424 с.
73. Тетарчук І. В. Криміналістика. Для підготовки до іспитів. Навчальний посібник [Текст]. Київ: ЦУЛ, 2015. 200 с.
74. Участь спеціаліста в огляді місця події: довідник. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2017. 128 с.
75. Участь спеціаліста-криміналіста під час проведення окремих слідчих (розшукових) дій : навчальний посібник [текст] / Є. Ю. Свобода, А. В. Кофанов, А. В. Самодін та ін. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2018. 432 с.
76. Черноус Ю. М. Теорія і практика криміналістичного забезпечення досудового слідства у справах про злочини міжнародного характеру: монографія. Київ: Скіф, 2012. 447 с.
77. Шевченко О. В. Використання спеціальних товарознавчих знань у кримінальному провадженні: монографія / за заг. ред. О. О. Садченко. Київ: Талком, 2018. 246 с.
78. Щербаковський М. Г. Проведення та використання судових експертиз у кримінальному провадженні: монографія. Харків: В Деле. 2015. 560 с.
79. Юсупов В. В. Криміналістика в Україні у ХХ–ХХІ століттях. Київ : ФОП Маслаков, 2018. 556 с.

Додаткова

80. Shepitko V. Introduction to Criminalistics. Kharkiv: Apostille, 2021. 168 p.

81. Textbook of criminalistics / Hendryk Malevski, Valery Shepitko. Kharkiv: Apostille Publishing House, 2016. 488 p.
82. The basics of criminalistics : Educational manual. Kyiv: FOP Maslakov, 2018. 82 p.
83. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. Харків : Право, 2016: Т. 20 : Криміналістика, судова експертиза, юридична психологія / редкол. : В.Ю. Шепітько (голова) та ін. ; Нац. акад. прав. наук України ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 2018. 952 с.
84. Іщенко А. В., Ляшенко Д. А. Літопис криміналістики [Текст]. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2021. 640 с.
85. Криміналістика : підручник / за ред. В. В. Тіщенка. Одеса : Вид. дім «Гельветика», 2017. 556 с.
86. Криміналістика: підручник / Р. І. Благута, О.І. Гарасимів, О. М. Дуфенюк та ін.; за заг. ред. Є. В. Пряхіна. - 3-тє вид., переробл. та допов. Львів: ЛьвДУВС, 2016. 948 с.
87. Криміналістика : підручник: у 2 т. Т. 2 / [В. Ю. Шепітько, А. В. Журавель, В. О. Коновалова та ін.] ; за ред. В. Ю. Шепітька. Харків: Право, 2019. 328 с.
88. Криміналістика: підручник : у 2 т. Т. 1 / [В. Ю. Шепітько, А. В. Журавель, В. О. Коновалова та ін.] ; за ред. В. Ю. Шепітька. Харків: Право, 2019. 456 с.
89. Кримінальний процес: підручник / Р. І. Благута, Ю. В. Гуцуляк, О. М. Дуфенюк та ін.; за заг. ред. А. Я. Хитри, Р. М. Шехавцова, В. В. Луцика. Львів: ЛьвДУВС, 2019. Ч. 1. 532 с.
90. Кримінальний процес [текст]: підручник / за заг. ред. В. В. Коваленка, Л. Д. Удалової, Д. П. Письменного. Київ: «Центр учбової літератури», 2017. – 544 с.
91. Садченко О.О., Яковенко О. М. Поняття, види, зміст експертної методики. *Судово-експертна діяльність : сучасний стан та перспективи розвитку* : збірник матеріалів круглого столу. Київ: Навчально-науковий інститут підготовки фахівців для експертно-криміналістичних підрозділів Національної академії внутрішніх справ, 2015. 444 с.
92. Словник термінів: термінологічний словник судово-трасологічної експертизи. Мазниченко Ю.О., Садченко О.О., Юсупов В.В. Київ: Талком, 2018. 132 с.

Інформаційні ресурси

93. Офіційний сайт Президента України. Режим доступу <http://www.president.gov.ua/>
94. Сайт Верховної Ради України. Режим доступу <http://portal.rada.gov.ua/>

95. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. Режим доступу <http://www.kmu.gov.ua/>
96. Судова влада в Україні. Режим доступу <http://court.gov.ua/>
97. Офіційний сайт Національної поліції України. Режим доступу <https://www.npu.gov.ua/ru/>
98. Офіційний сайт Міністерства внутрішніх справ України. Режим доступу <http://www.mvs.gov.ua/ru/>
99. Офіційний сайт Національної парламентської бібліотеки України. Режим доступу <http://www.mvs.gov.ua/ru/>
100. Офіційний сайт ДНДЕКЦ МВС України. Режим доступу <http://dndekcs.mvs.gov.ua/>
101. Офіційний сайт Міністерства юстиції України. Режим доступу <http://www.minjust.gov.ua/>
102. Єдиний державний реєстр судових рішень. Режим доступу <http://www.reyestr.court.gov.ua/>
103. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського. Режим доступу <http://www.nbuv.gov.ua/>
104. Каталог юридичних ресурсів. Режим доступу <http://www.ageyev.org/libweb/>
105. Сайт про мережу та засіб зв'язку між членами ENFSI. Режим доступу <http://www.enfsi.ua/>
106. Мультимедійний підручник Національної академії внутрішніх справ «Криміналістика» Режим доступу: <http://www.naiu.kiev.ua/books/kruminalist/index.html>